

Sylwia SURDYKOWSKA

„REORIENTACJE”

Cykl spotkań upowszechniających wiedzę o świecie Azji i Afryki
Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego
barStudio przy Teatrze Studio w Warszawie

„Reorientacje” to cykl spotkań upowszechniających wiedzę o świecie Azji i Afryki organizowany przez Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego oraz barStudio przy Teatrze Studio w Warszawie.

Pomysł zorganizowania cyklu dyskusji na temat Azji i Afryki zrodził się w środowisku warszawskich orientalistów z potrzeby rzetelnego, obiektywnego przekazu wiadomości na temat krajów tego obszaru – ich kultury, historii, religii, problemów społecznych i politycznych, czyli kwestii, o których często się dyskutuje, ale rzadko ma się o nich wiedzę. Orientaliści stanowią stosunkowo nieliczną grupę specjalistów i ich głos z trudem przebija się przez chór opinii i poglądów formułowanych we współczesnej debacie publicznej.

Dlatego też wobec trudnej sytuacji politycznej i społecznej na Bliskim Wschodzie oraz w krajach Afryki, a także jej bardzo jednostronnej i powierzchownej interpretacji w mediach i dyskusjach, jakie codziennie toczą się w różnych środowiskach, postanowiliśmy podjąć się swoistej pracy u podstaw. Przyjmując, że merytoryczne argumenty, nie zaś powierzchowne opinie skłonią tych, którzy chcą poznać i zrozumieć kultury Azji i Afryki, do własnej refleksji, zdecydowaliśmy się rozpocząć cykl rozmów o świecie Wschodu,

przedstawiając wzory kultury, wyjaśniając sposoby myślenia, dyskutując o źródłach i konsekwencjach społecznych zachowań oraz o procesach tam zachodzących.

W projekcie udział biorą przedstawiciele wszystkich specjalności Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, a zatem arabiści, iraniści, turkolodzy, specjaliści w zakresie islamu europejskiego, mongoliści, hebraiści, koreaniści, japończycy, sinolodzy, tybetolodzy, buddolodzy, znawcy Starożytnego Wschodu i afrykaniści.

„Reorientacje” to dyskusje ludzi kompetentnych, choć różniących się w ocenach sytuacji. To cykl rozmów, które polegają na wymianie poglądów i wiedzy, prowadzących do zrozumienia źródła problemów współczesnego świata, na przykład dotyczących muzułmanów w Europie, Państwa Islamskiego, zanieczyszczenia środowiska w Chinach czy też zrozumienia „logiki” innych kultur, ich systemów wartości, sposobów odczuwania i komunikowania się, które wyznaczają granice ich światów. Toteż w rozmowach z cyklu „Reorientacje” nie może zabraknąć dyskusji o sztuce, literaturze, językach orientalnych, prawie i wielu innych zagadnieniach. Tworzą one szeroki kontekst kulturowy, którego znajomość jest niezbędna do zrozumienia Innego.

Organizatorzy „Reorientacji” pragną skłonić słuchaczy do refleksji nad różnorodnością świata, nad innym jego pojmowaniem, uruchomić umiejętność dystansowania się wobec utrwalonych wzorców własnej kultury, tak by móc uwolnić się od siatki pojęciowej ukutej przez kulturę i naukę zachodnią i dostrzec, że świat żyjący według reguł i wzorów innych niż nasze stanowi część świata, w którym żyjemy. Celem „Reorientacji” jest zatem nie tylko przekazywanie wiedzy, lecz przede wszystkim zachęcanie do samodzielnego myślenia, dystansowania się od prostych, powierzchownych przekazów, do poznawania bez uprzedzeń, odrzucania stereotypów, co w wielkim skrócie oddaje zasada, którą przypominamy każdorazowo w zaproszeniach na kolejne spotkania w ramach omawianego cyklu. Brzmi ona: „Nie daj się zwieść, sięgnij do źródeł, myśl, zaufaj nauce”. Takie podejście ma w rezultacie umożliwić postrzeganie odmiennych kulturowo miejsc Azji i Afryki jako normalnych, doświadczających swoich dla siebie problemów, a zarazem jako obszarów, gdzie panują jednak normy i przyzwyczajenia odmienne od tych, które są naszym udziałem, a wynikające z doświadczeń wyniesionych z przeszłości.

Spotkania prowadzone w ramach cyklu „Reorientacje” rozpoczęły się w marcu 2014 roku. Debaty odbywają się raz na dwa lub trzy miesiące (zazwyczaj w czwartki o godz. 19.00). Każdy odcinek dotyczy wybranego problemu charakterystycznego dla innego rejonu Azji i Afryki, który jest przedmiotem badań warszawskich orientalistów. Dotychczas odbyło się już dwanaście takich odcinków, w których wzięło udział trzydziestu orientalistów z Uniwersytetu Warszawskiego – podczas każdego ze spotkań głos zabiera trzech lub czterech specjalistów, których doświadczenie zawodowe w wielu przypadkach nie ogranicza się wyłącznie do pracy badawczej i dydaktycznej. Nierząd-

ko wzbogacone jest o wymiar praktyczny, na przykład praktykę dyplomatyczną, tłumaczeniową, doradczą, działalność pomocową dla różnych organizacji, na przykład dla Międzynarodowego Czerwonego Krzyża czy wojska. Praca badawcza wzbogacona o bezpośrednie kontakty z mieszkańcami krajów Azji i Afryki, także w czasie pobytów naukowych czy stypendialnych, pozwala doświadczyć udziału w kulturze tych terenów, choć w pewnym stopniu zrozumieć sens, jaki nadają jej mieszkańcy Orientu. Doświadczenie tego rodzaju, wsparte kompetencjami naukowymi, to niewątpliwie atut i legitymacja do oceniania, wartościowania i podejmowania dyskusji na temat Azji i Afryki poprzez stawianie pytań i szukanie odpowiedzi, nie zaś utrwalanie znanych z mediów gotowych, bezrefleksyjnych odpowiedzi i uproszczonych obrazów.

Spotkania z cyklu „Reorientacje” moderuje dziennikarz Michał Kukawski. Po godzinnej debacie, w drugiej części spotkania, przewidziany jest również około godzinny czas na pytania z sali oraz dyskusję z udziałem słuchaczy. Bardzo cenimy sobie tę właśnie część debaty. Zgodnie z pierwotnym założeniem „Reorientacje” mają stwarzać przestrzeń nie tylko do słuchania, ale przede wszystkim do dyskusji, zadawania pytań oraz refleksji. „Reorientacje” są adresowane do wszystkich: pasjonatów określonych kultur Orientu, studentów, młodzieży szkolnej, dyplomatów, dziennikarzy oraz przedstawicieli innych dyscyplin nauki zajmujących się Orientem, na przykład politologów, socjologów, czy kulturoznawców. Zależy nam także na przyciągnięciu uwagi osób, które dotychczas nie widziały potrzeby poznawania odmiennych kultur.

Aby stworzyć jak najbardziej przyjazną przestrzeń dla wszystkich zainteresowanych oraz zachęcić do rozmowy o kulturach Azji i Afryki, uznaliśmy, że „Reorientacje” powinny odbywać się poza

murami uniwersytetu, z dala od czysto akademickiej formuły wykładu. Naprzeciw naszym oczekiwaniom wyszedł Grzegorz Lewandowski reprezentujący barStudio przy Teatrze Studio w Pałacu Kultury i Nauki. BarStudio, jako miejsce cieszące się dużą renomą i znane wielu środowiskom z organizacji imprez kulturalnych oraz akcji społecznych na rzecz miasta Warszawa, ma niewątpliwie ogromny wkład w organizację „Reorientacji”.

„Reorientacje” mają swój profil na portalu Facebook¹, gdzie zachęcamy do poznawania kultur Azji i Afryki. Polecamy tam wartościowe książki naukowe i popularnonaukowe, literaturę piękną, filmy, muzykę i artykuły prasowe powstające w krajach Azji i Afryki. Zachęcając do poznawania różnych rejonów Wschodu, informujemy o bieżących wydarzeniach, wskazujemy ciekawe zjawiska dotyczące tych kultur i prezentujemy ważne opinie na ich temat.

Pierwszy odcinek „Reorientacji”, zatytułowany „Iran ajatollahów – przewidywalny czy nie?”, miał miejsce 20 marca 2014 roku. W dyskusji na temat współczesnego Iranu udział wzięli pracownicy naukowci Zakładu Iranistyki Uniwersytetu Warszawskiego: prof. Jolanta Sierakowska-Dyndo, dr Magdalena Zaborowska (obecnie Rodziewicz) i dr Mirosław Michalak. Rozmowa dotyczyła ustroju państwa irańskiego (pers. *welajat-e faghih*), zgodnie z którym najwyższą władzę w państwie sprawuje uczony w prawie muzułmańskim. Na wstępie spotkania rozmawialiśmy o środowisku irańskich duchownych i o tym, skąd wzięła się siła przywódców religijnych, dlaczego to właśnie oni doszli do władzy w roku 1979. Poruszono szereg problemów: iraniści wyjaśniali strukturę środowiska irańskiego duchowieństwa, omawiali wewnętrzne podziały, które się w nim rysują, oceniali,

jaki jest ich rzeczywisty wpływ na politykę państwa i czy rzeczywiście jedynym słusznym opisem irańskich ajatollahów jest określenie „nieprzewidywalni”. Konkluzje dotyczące pytania postawionego w tytule sprowadzały się do stwierdzenia, że Iran w polityce zagranicznej od lat jest krajem bardzo przewidywalnym. Natomiast polityka wewnętrzna tego kraju, ze względu na ograniczenia, na jakie opinia światowa napotyka w dostępie do informacji na jego temat, jest w dużym stopniu nieprzewidywalna i nie pozwala na formułowanie długoterminowych prognoz.

Kolejne spotkanie odbyło się 24 kwietnia 2014 roku i poświęcone zostało problematyce Izraela. Hebraiści poruszyli jeden z najważniejszych tematów w kontekście kultury tego państwa, a mianowicie kwestię Holocaustu. Gościom, wśród których znalazły się hebraistki z warszawskiej orientalistyki dr Angelika Adamczyk, mgr Marta Dudzik-Rudkowska, mgr Agnieszka Podpora oraz – jako gość specjalny – historyk, teolog i antropolog kultury prof. Stanisław Obirek, zadaliśmy pytanie: „Czy młodzi Żydzi w Izraelu mają dość Holocaustu?”. W odcinku tym skoncentrowaliśmy się temacie pamięci – w politycznej, kulturalnej i społecznej rzeczywistości współczesnego Izraela – o Zagładzie Żydów europejskich oraz roli, jaką pamięć ta odgrywa w kształtowaniu kolejnych pokoleń. Pytaliśmy o wydarzenia sprzed przeszło siedemdziesięciu lat, o to, co czują Izraelczycy dzisiaj. Czy Holocaust i pamięć o nim ma dla nich jeszcze jakieś znaczenie? A w końcu: czy wolno im powiedzieć „dość”? Zaproszeni do rozmowy goście zaprezentowali rys historyczny, a zatem najważniejsze fakty, które doprowadziły do powstania państwa Izrael, oraz uwarunkowania kulturowe dzisiejszego Izraela wynikające z Holocaustu. Wiele miejsca poświęcono kwestiom edukacji i procesowi wychowania kolejnych pokoleń Izraelczyków, oparte-

¹ Zob. „Reorientacje”, <https://www.facebook.com/reorientacje>.

mu na gloryfikacji pamięci o Holokauście, oraz pytaniu, w jaki sposób proces ten przekłada się na główne cechy ich charakteru narodowego. Omówiono nie tylko program szkolny, ale również twórczość literacką wybranych pisarzy izraelskich, jak choćby Edgara Kereta. W konkluzji podkreślono, że choć w kulturze Izraela widoczne są sygnały mówiące o tym, że w pewnych środowiskach z niechęcią mówi się o Holokauście, to jednak jest on jednym z najważniejszych elementów budujących tradycję Izraela.

Trzecie spotkanie z cyklu „Reorientacje”, zatytułowane „Muzułmanie w Europie – kim są i jak zmieniają Europę?”, odbyło się 22 maja 2014 roku. W tamtym czasie nie mieliśmy jeszcze w Europie do czynienia z falą uchodźców syryjskich, już wtedy jednak nastroje antymuzułmańskie były na naszym kontynencie na tyle widoczne, że uznaliśmy za konieczne podjęcie pytania o obecność muzułmanów w Europie. W dyskusji udział wzięli pracownicy Zakładu Islamu Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego prof. Agata Skowron-Nalborczyk, dr Marta Widy-Behiesse oraz dr Konrad Zasztowt. Podczas spotkania rozmawialiśmy o tym, skąd wzięli się w Europie muzułmanie, kiedy i dlaczego tu przybyli, czym się między sobą różnią i jakie mają oczekiwania. Zastanawialiśmy się nad tym, jak muzułmanie zmieniają Europę i jak Europa zmienia muzułmanów. W dyskusji omówiono powody przybywania kolejnych fal muzułmanów do różnych krajów europejskich. Podkreślano kwestie związane ze sprowadzaniem muzułmanów do Europy przez samych Europejczyków (na przykład Turków do Niemiec) oraz problem zasiedlania przez muzułmanów Europy, na przykład wielkiej Brytanii i Francji, w wyniku ekspansji kolonialnej państw europejskich. Wskazywano, że w dzisiejszej Europie muzułmanie – w zależności od pochodzenia, wyznawanego rodzaju

islamu i miejsca pobytu – stwarzają w różnych krajach różne problemy i inaczej te poszczególne państwa zmieniają. Znaczący islamu europejskiego podkreślali wagę polityki asymilacyjnej i wskazywali na niedoskonałości tej polityki w modelach francuskim i brytyjskim. Jako pozytywny przykład współistnienia muzułmanów na terenach niemuzułmańskich wskazano obecność Tatarów w Polsce i na Krymie.

Kolejne spotkanie w ramach „Reorientacji” zorganizowaliśmy 30 października 2014 roku, a poświęcone zostało ono kwestii organizacji terrorystycznej Da’esz, czy też – jak się ją inaczej określa – Państwu Islamskiemu. Odcinek ten nosił tytuł „Czy kalifat w Iraku i Syrii zagraża Polsce?”. Uczestniczący w dyskusji arabiści, wśród których znaleźli się: prof. Katarzyna Pachniak, dr Marcin Grodzki, dr George Yacoub (tłumacz literatury polskiej na arabski i archeolog) oraz iranista dr Mirosław Michalak (tłumacz języka perskiego), odpowiadali na pytania dotyczące tego, czym jest kalifat, kto go utworzył i jakie rządzą w nim prawa. Goście debatowali nad tym, dlaczego dżihadyści tak bardzo nienawidzą Zachodu, szyitów, Kurdów i innych grup w regionie, oraz jaki wpływ na przebieg losów Bliskiego Wschodu ma podział muzułmanów na sunnitów i szyitów. Znaczący islamu zaprezentowali podstawowe różnice między tymi odmianami islamu. Podczas dyskusji ujawniły się rozbieżności między opiniami doktora Yacoub’a i doktora Michalaka, a dotyczyły one przede wszystkim wpływu, jaki Iran wywiera na sytuację w Syrii. Zdaniem doktora Yacoub’a Iran odegrał istotną rolę w zmianie struktury wyznaniowej w Syrii, z którym to poglądem nie zgodził się doktor Michalak. Podjęto również dyskusję na temat roli, jaką odgrywają dziś Arabia Saudyjska i Iran w konflikcie z Państwem Islamskim. Na koniec zaproszeni goście zgodzili się, że choć trudno w dzisiejszych czasach o pewną prognozę co do zagrożeń,

jakie kalifat może przynieść dla Polski, to jednak prawdopodobieństwo, że takie zagrożenia się pojawiają, jest niewielkie.

Po serii spotkań dotyczących Bliskiego Wschodu w kolejnym odcinku „Reorientacji”, który został zorganizowany 18 grudnia 2014 roku, przenieśliśmy się do Azji Południowej, a dokładnie do Indii. Przygotowując spotkanie, zdaliśmy sobie sprawę, że o Indiach w Polsce mówi się naprawdę niewiele. Aby przybliżyć kulturę tego kraju, nadaliśmy spotkaniu tytuł „Dlaczego potrzebujemy Indii?” W dyskusji udział wzięli indolodzy: prof. Maria Krzysztof Byrski (były ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Indiach), prof. Danuta Stasik, dr Aleksandra Turek oraz dr Jakub Wilanowski-Hilchen (do niedawna pracownik Międzynarodowego Czerwonego Krzyża). Podobnie jak w przypadku innych rozmów z serii „Reorientacje” i tym razem zaproszeni goście podchodzili do omawianego tematu z różnych perspektyw. Rozmowa koncentrowała się wokół znaczenia Indii i kultury indyjskiej w świecie. Podczas spotkania pytano między innymi, jaka jest pozycja Indii w regionie. Profesor Byrski w oparciu o swoje doświadczenie pracy w tym kraju wyjaśniał, na czym polega fenomen systemu kastowego i jaki wpływ na współczesne Indie ma ich kolonialna przeszłość. Zastanawialiśmy się także nad tym, dlaczego Indie od lat przyciągają ludzi Zachodu, czym jest indyjska duchowość i jakie jest jej miejsce we współczesnych Indiach, jak zrozumieć mieszkańca Indii – i wreszcie, dlaczego Indie są nam potrzebne.

Podczas kolejnych spotkań przesuwaliliśmy się w debatach coraz bardziej na Wschód. 26 lutego 2015 roku rozmawialiśmy o Chinach. Odcinek ten zatytułowany został: „Czy Chiny rządzą światem?”. Sinołodzy, wśród których znaleźli się: prof. Józef Pawłowski, dr Małgorzata Religa, dr Marcin Jacoby i dr Włodzimierz Cieciora, rozmawiali o tym, w jaki sposób

polityka wewnętrzna Chin wpływa na sytuację na świecie. Prof. Józef Pawłowski, który spędził cztery lata w polskiej placówce dyplomatycznej w tym kraju, wskazywał na bardzo interesujące przemiany w partii chińskiej i społeczeństwie chińskim. Wiele mówił o tym, co Chińczycy myślą o polityce. Podczas spotkania zwrócono uwagę, że sytuacja ekonomiczna Chin nie jest już tak dobra, jak sądzono kilka lat temu. Sinołodzy mówili także o różnicowaniu religijnym i etnicznym społeczeństwa chińskiego oraz o sytuacji kulturalnej w Chinach. Pytaliśmy o to, czy Chiny nadal są państwem komunistycznym i jak patrzą na swoją pozycję globalną, czy czują się mocarstwem światowym. I wreszcie, jakie konsekwencje dla świata niesie to, co dzieje się w Chinach.

Podczas kolejnego spotkania, zorganizowanego 22 kwietnia 2015 roku, rozmawialiśmy o Tybecie, którym świat interesuje się coraz rzadziej. Zastanawialiśmy się nad odpowiedzią na pytanie: „Czy Tybet przetrwa?”. Wśród zaproszonych gości byli mongoliści i tybetolodzy: dr Agata Bareja-Starzyńska, dr Thupten Kunga Chashab (były mnich tybetański), sinolog dr Jerzy Bayer (były ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Tajlandii, Laosie, Kambodży i Birmie) oraz historyk i indolog prof. Krzysztof Dębnicki (były Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Mongolii i Pakistanie). Dyskusja koncentrowała wokół ważnego pytania o to, na czym polega „tybetańskość”. Zaproszeni goście zwrócili uwagę na często podejmowane dziś przez Tybetańczyków akty samospalenia, będące wyrazem protestu wobec okupacji ich kraju przez Chiny. Podczas spotkania zastanawiano się również nad znaczeniem Dalajlamy dla dzisiejszych Tybetańczyków. Poruszono też kwestie wyznawania buddyźmu tybetańskiego przez Chińczyków oraz przebiegu procesu osadnictwa Chińczyków w Tybecie. Podjęto także próbę odpowiedzi

na pytanie, czy ocalenie dla Tybetu może przyjść z zewnątrz, czy też przyniesie je diaspora tybetańska – i wreszcie, czy Tybet przetrwa i jakie znaczenie dla świata mają losy tego kraju.

29 czerwca 2015 roku odbyło się kolejne spotkanie, które tym razem zatytułowane było „Czy Japonia wyprzedza świat o 20 lat? Co nas czeka w 2035 roku?” Wzięły w nim udział japonistki: prof. Ewa Pałasz-Rutkowska, prof. Iwona Kordzińska-Nawrocka, prof. Beata Kubiak Ho-Chi i dr Katarzyna Starecka. Starając się zainteresować słuchaczy odległą Japonią, zastanawialiśmy się, czy przekonanie o tym, że Japonia wyprzedza świat, jest w istocie prawdziwe, a jeśli tak, to czy możemy nauczyć się czegoś, korzystając z jej doświadczeń. Dyskutowaliśmy o znaczeniu Japonii i kultury japońskiej w świecie i o tym, jaka jest współczesna Japonia, na czym polegał fenomen jej szybkiego rozwoju po wojnie i jakie są jego dzisiejsze skutki, a także jaki wpływ na współczesną Japonię ma jej tradycja. Zastanawialiśmy się, dlaczego Japonia od tak dawna fascynuje świat. Przeglądaliśmy się jednocześnie problemom społecznym, z jakimi zmaga się dziś ten kraj, takim jak choćby starzenie się społeczeństwa.

Kolejny odcinek „Reorientacji” koncentrował się wokół sposobu postrzegania świata przez ludzi pochodzących z krajów Orientu. Ponieważ w swojej pracy codziennie zauważamy, jak często Europejczycy nie rozumieją zachowania ludzi z Bliskiego czy Dalekiego Wschodu, doszliśmy do wniosku, że warto sytuację odwrócić i zastanowić się, czego ludzie Wschodu nie rozumieją na Zachodzie. Spotkanie, które odbyło się 26 stycznia 2015 roku, zatytułowaliśmy więc „Są w Polsce, pochodzą z Orientu – co o nas myślą?”. W dyskusji skupiliśmy się na zagadnieniu, czego ludzie pochodzący z krajów Orientu nie pojmują w zachowaniu Polaków i w kulturze polskiej. Do udziału w spotkaniu

zaprosiliśmy pracowników Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, którzy pochodzą z Izraela, Japonii, Syrii i Tybetu, a przybyli do Polski w latach siedemdziesiątych, osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku i już tu zostali. Gośćmi byli: prof. Shoshana Ronen (hebraistka), sensei Tsuneo Okazaki (japonista), dr George Yacoub (arabista i archeolog) oraz dr Thupten Chashab (tybetolog i były mnich tybetański). Gości zapytaliśmy, co myślą o Polsce i Polakach, co ich irytuje, rozśmiesza, zaskakuje i drażni w naszej kulturze, a co doceniają. Czy Polska jest dla nich miejscem egzotycznym? Zastanawialiśmy się, czy nasz kraj w jakimś sensie ich ogranicza, czy raczej obdarza możliwościami, co widzą w nas, czego my nie dostrzegamy – i wreszcie, czego nie rozumieją. Odcinek ten okazał się wyjątkowo dobrym ćwiczeniem uświadamiającym, że istnieje perspektywa patrzenia na świat, która różni się od naszej własnej.

10 grudnia ubiegłego roku odbył się kolejny odcinek „Reorientacji”, który nosił tytuł „Współczesny islam – co jest prawdą, a co kłamstwem?”. Ze względu na sytuację związaną z kryzysem na Bliskim Wschodzie oraz wzrastającą w społeczeństwach europejskich falą strachu przed muzułmanami i niechęcią wobec islamu uznaliśmy za konieczne po raz kolejny porozmawiać o tej religii. Unikając propagandy i polityki, staraliśmy się koncentrować na tym, co o islamie mówi nauka. Rozmawialiśmy o fałszywych – z punktu widzenia nauki – przekonaniach dotyczących islamu, które ostatnio tak często pojawiają się w mediach, prasie i serwisach społecznościowych. W spotkaniu wzięli udział: arabista prof. Janusz Danecki, iranista dr Mirosław Michalak, dr Marta Widby-Behiesse, zajmująca się islamem w Europie, oraz turkolog mgr Dariusz Cichocki. Udział w dyskusji osób, które zajmują się problematyką islamu w licznych jego od-

słonach w różnych zakątkach świata muzułmańskiego, a także islamem w Europie, pozwolił ukazać różnorodność tej religii. Specjaliści podkreślali między innymi, że islam nie jest monolitem, że podobnie jak chrześcijaństwo, zawiera w sobie wiele nurtów, wśród których najważniejsze to szyizm, sunnizm i wahhabizm. W dyskusji wiele miejsca poświęcono szariatowi, czyli prawu muzułmańskiemu, kwestiom praw kobiet w islamie i stanowisku Koranu na ten temat. Pytaliśmy, skąd biorą się w islamie nurty terrorystyczne, z czego wynika fakt, że często wykorzystywany jest on do celów politycznych i czy islam jest rzeczywiście niebezpieczny. Pomimo różnic w opiniach goście zgodzili się, że islam jest religią pokojową, chociaż możliwość różnej interpretacji Koranu stwarza pole do wielu nadużyć i wykorzystywania tej religii do celów politycznych.

Przedostatni z omawianych odcinków „Reorientacji” miał miejsce 10 marca bieżącego roku i nosił tytuł „Korea bez maski. Kraj doznań ekstremalnych?” W spotkaniu udział wzięli koreańscy prof. Ewa Rynarzewska, dr Christoph Shin-Janasiak oraz dr Anna Diniejko-Wąs. Podczas debaty rozmawialiśmy na temat narodowej tożsamości Koreańczyków, ich kulturowej odrębności i oryginalności. Podstawowe pytanie, które zadaliśmy gościom, dotyczyło emocjonalności Koreańczyków, przede wszystkim charakterystycznej dla niej kultury smutku i kultury radości. Aby wyjaśnić ten problem, w dyskusji poruszono wiele kwestii. Dotyczyły one między innymi wpływu, jaki na życie Koreańczyków miało geopolityczne położenie ich państwa, oraz przyczyn, które spowodowały ogromne zmiany społeczno-kulturowe we współczesnej Korei Południowej. Dyskutowano na temat roli tradycji we współczesnym społeczeństwie południowokoreańskim, dlaczego można o Korei mówić jako o kraju doznań ekstremalnych, a także na czym owa ekstremal-

ność polega i jakie ma ona konsekwencje dla życia codziennego Koreańczyków.

Ostatni jak dotychczas odcinek „Reorientacji”, zatytułowany „W labiryncie Orientu. Jak go zrozumieć?”, odbył się 12 maja bieżącego roku w ramach obchodów dwusetlecia Uniwersytetu Warszawskiego. Gośćmi byli: prof. Marek Mejor (indolog), prof. Lidia Kasarełło (sinolożka), prof. Jadwiga Pstrusińska (afganolożka) i prof. Ewa Pałasz-Rutkowska (japonistka). Rozmawialiśmy nie tylko na temat różnorodności świata, wzorców kulturowych, odmiennych od naszych a w ostatnim czasie budzących tak wiele obaw i uprzedzeń w rozmaitych częściach świata, ale także na temat nauki, a w szczególności orientalistyki, która naszym zdaniem zasługuje na miano odrębnej dyscypliny. Zastanawialiśmy się nad tym, dlaczego mimo łatwego dostępu do informacji i niezliczonych możliwości podróżowania do odległych zakątków globu tak trudno jest nam dziś zrozumieć odmienne kultury i ludzi je reprezentujących. Szukaliśmy kluczy do ich poznawania. Pytaliśmy orientalistów, którzy w swojej pracy na co dzień stykają się z odmiennością kulturową, o ich długotrwałe spotkania z Orientem, o prawdziwe historie, które ukazują specyficzne dla określonych kultur normy postępowania, odczuwania i rozumienia określonych zjawisk. Snuliśmy rozważania nad tym, z czego normy te wynikają i jaki jest klucz do ich poznania, na ile znaczne różnice między kulturami przysłaniają istotne podobieństwa między nimi, jak również tożsamość ludzkich potrzeb, pragnień i tęsknot niezależnie od kręgu kulturowego.

Podsumowując dwanaście odcinków „Reorientacji” zorganizowanych przez Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego, należy podkreślić, że biorący w nich udział orientaliści, reprezentujący różne specjalności i podejścia badawcze oraz dyskutujący na rozmaite tematy dotyczące odmiennych kultur,

zgodnie zwracali uwagę na jedną kwestię. Podkreślali mianowicie, że próbując zrozumieć kultury Azji i Afryki, należy unikać przykładania do zjawisk charakterystycznych dla tych miejsc norm i sposobów myślenia utrwalonych w tradycji i nauce zachodnioeuropejskiej. Zwracali uwagę, że już choćby stosowanie wobec kultur Wschodu siatek pojęciowych ukutych na potrzeby Zachodu może prowadzić do fałszywych wniosków – może się bowiem okazać, że wiele zjawisk w tradycjach takich, jak chińska, japońska, irańska, turecka, hebrajska, afgańska czy też krajów arabskich, nie przystaje do naszych doświadczeń. Uczni podkreślali, że w językach europejskich nierzadko brak terminów opisujących problemy występujące w kulturach Azji i Afryki, bo z podobnymi zjawiskami Europa nie miała, jak dotychczas, do czynienia. Przestrzegali, że nieuwzględnianie takich kwestii w debacie na temat Azji i Afryki może utrwalać ich obraz wyłącznie jako miejsc niebezpiecznych, które charakteryzuje fanatyzm, nędza, złe traktowanie kobiet, terroryzm i szeroko rozumiane zacofanie. Jak po-

kazują kolejne odcinki „Reorientacji”, w rzeczywistości to obraz koncentrujący się tylko na części zjawisk społecznych, które zachodzą w tych krajach, a zatem obraz nieprawdziwy, niewyważony i daleki od odsłonięcia pozostałych prawd o tych kulturach, w których przywiązanie do tradycji opartej na wartościach akceptowanych i szanowanych przez tamtejsze społeczeństwa i wyrażającej się w trwałości obyczajów, poglądów, wierzeń, tradycyjnych norm społecznych oraz sposobów myślenia nie musi stać w sprzeczności z nowoczesnością czy też postępem w jego najlepszym rozumieniu.

Nie zawsze udaje się nam znaleźć odpowiedź na pytania stawiane w tytułach kolejnych odcinków „Reorientacji”. W przypadku każdego podejmowanego tematu dyskusja odsłania skomplikowaną naturę omawianych problemów, odkrywa kolejne pytania i siłą rzeczy powstrzymuje przed formułowaniem jednoznacznych i uproszczonych opinii na temat kultur Azji i Afryki, co jako iranistka i koordynator tego cyklu spotkań poczytuję za zaletę tego przedsięwzięcia.